

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 6. De Synderesi, & conscientia,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

cho in Lieurgo, furta non solum non prohibuerunt, vt debu-
isse, principium illud notissimum, Quod tibi fieri non vis alteri ne fece-
ris, ostendebat aperte, sed etiam persuaserunt; hac tamen condi-
tione, vt si quis in furto deprehenderetur tanquam negligē-
ter, & ineptē executus suum munus, multis verberibus affi-
ceretur. Accidit etiam quibusdam aliis, de quibus Alphonfus
à Castro lib. 2. De lege pœnali cap. 14. versu Ignorantia autem iu-
ris naturalis.

Intelligendum est postremò de lege naturali secundum
ea quæ affirmatiuè ad ipsam pertinent: vt censentur quæcū-
que statuit præcipiendo, vel prohibendo; Honorandos esse
parentes, Non esse furandum. Mutari enim potest secundum
illà, quæ ad eam pertinent negatiuè, vt censentur ea, de qui-
bus nihil statuit, neque de eorum contrario: quo modo re-
rum omnium communio iuris est naturalis, distinctio. i. cap.
Ius naturale & dist. 8. in principio: quia nihil de illa nec de il-
lius contrario, hoc est, de rerum proprietate, & diuisione lex
naturæ præcipit, aut prohibet. Idem est iudicium de liberta-
te: de qua similiter, nec de ipsius contrario, hoc est, de serui-
tute statuitur lege naturæ, vnde in eis videmus varietatem:
nempe apud quosdam, vt apud Religiosos, sicut olim in initio na-
scentis Ecclesie apud omnes Christianos ex Act. cap. 4. vtitur esse
rerum omnium communionem: apud alios verò, vt com-
muniter apud sæculares, vtitur rerum diuisionem, &
proprietatem. Item in quibusdam regionib. seruitutem man-
cipiorum esse in vsu, vt in Hispania: in aliis verò non esse,
vt in Gallia.

De dispensatione ab obligatione legis naturalis.

SECTIO III.

44. **Q**uari autem solet, An possit quis ab legis naturalis o-
bligatione eximi aliqua ratione. De qua re, ad nostrum
institutum sufficit hæc statuisse. Primum est, neminem ab
obligatione legis naturalis eximi per eiusdem legis abrogationem: hoc est, ex eo quod illa aliquando amiserit obligandi-
vim, quam prius habuerit. Nequit enim talem mutationem
subire, cum instituta, sanctaque sit hominibus à Deo, qui
indidit ipsis naturam participem rationis; cuius dictamini
voluit idios parere, quando, & quomodo oporteret. Vnde
sequitur eam nullo humano statuto mutari, nullaque con-
suetudine abrogari posse: sed peccare omnes qui illam trans-
grediuntur, iuxta illud Isaie 24. Terra infecta est ab habita-
toribus suis: quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dis-
sipauerunt, fœdus sempiternum, propter quod maledictio
vorabit terram. Quem locum D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 8. ait
intelligendum esse præcipuè de præceptis Decalogi, quæ le-
gis naturalis esse constat. Neque dici potest Deum sua autho-
ritate illam abrogare; ipsè enim qui fidelis est, nec seipsum
negare potest 2. ad Tim. 6. 2. retractare nequit suum decretum.
Retractaret autem si genus humanum; quod vt est rationis
capax, voluit obligatum esse legi naturali; ab eadem postea i-
psum simpliciter liberare.

45. Secundum est, declaratione facta per *ἐπινοήσας* (de qua
inferius) quod casus aliquis non comprehendatur in aliqua
lege naturali, tunc non teneri quemquam tali legi in eo casu
parere. Sic enim lege naturæ de reddendo alteri, quod apud
te deposuerit, non teneris parere in eo casu, quo is qui apud
te ensem deposuit agitur furiis: quia ratio sufficienter osten-
dit ad talem casum dictam legem non extendi. Cæterum in
casu, quo propter defectum argumenti, dubium est an quid
certum, lege naturali præceptum, aut prohibitum sit recur-
rendum est ad Papam pro declaratione, tanquam requiren-
te Spiritus sancti magisterium: alias verò quouis sufficienti ar-
gumento innixus potest illam facere.

46. Tertium est, neminem per dispensationem eximi posse ab
obligatione legis naturalis si propriè loquamur de dispensa-
tione, quæ superior obligationem legis ab aliquo remouet
in casu, quo ea virget: ita vt liceat illi facere absque peccato,
quod alio qui ex lege vitare tenetur: vel omittere, quod alio-
qui ex lege tenetur facere. Neque enim talis dispensatio dari
potest ab humanis Magistratibus: quoniã lex naturalis pro-
posita est eis tanquã certa, & fixa regula; ad quam suæ autho-
ritatis vsu omnem, siue quoad communitatem, siue quoad parti-
culares personas, exigant ac moderentur. Non aut, vt possint a-
liquid in ea immutare. Quod à Cicerone in l. 3. De Republica

obseruatum, laudibus effert Lactantius lib. 6. Diuinarum in sit.
cap. 8. in quibus ipsum diuinam penè voce vim legis naturæ de-
scripsisse his verbis. Est verò lex recta ratio, naturæ congru-
ens, diffusa in omnes; constans, sempiterna: huic legi nec pro-
rogari fas est, nec derogari ex hac aliquid licet: neque tota ab-
rogari potest, nec verò aut per Senatum, aut per populum ab
hac lege liberari possumus hæc ille.

Quod verò neque à Deo sit expectanda talis dispensatio;
qua scilicet per diuinam auctoritatem ille, qui prius lege na-
turali certis conditionib. positus ad aliquid agendum, vel vi-
tandum obligatus erat, postea isdem conditionibus perman-
entibus, non fit ad id obligatus, pater: quia oporteret De-
um per talem dispensationem retractare decretum suum æ-
ternum, quod impossibile est, vt constat ex antedictis.

Dispensationem autem generaliter dicta, qua legis obliga-
tio remouetur ab actu, quem ea præcipit: potest quis eximi
ab obligatione legis naturalis per remotionem conditionis,
qua sublata ab actu, non cadit sub eiusmodi legem: quem-
admodum ab actu, quo Hebræi spoliarunt Ægyptios Exo.
12. Deus conditionem vsurpationis rerum alienarum (per
quam cecidisset sub præceptum legis naturæ, Non furtum
facies) sustulit transferendo in eisdem Hebræos talium rerum
dominium. Quemadmodum item Summus Pontifex
ab aliquo tollens legis humanæ impedimentum dirimens
matrimonium, facti vt in illo ipso actus coniugalis non cadat
sub præceptum Non mœchaberis, sicut caderet tali impedi-
mento manente.

Cæterum ex dictis intelligitur, quod ea lex naturalis quæ
præcipit aliquid secundum se (& non secundum aliquam
conditionem ipsius externam, quæ mutari possit) dispensa-
tionem non admittit. Quo in genere ponitur principium
communissimum, quod ante attingimus: Bonum est facien-
dum. Haberi enim annexam obligationem, seclusa omni cõ-
ditione variabili, adeo vt in quocumque casu, ac quocumq;
modo quis moraliter operetur, debeat bene operari; siq; ma-
lè operetur, semper id ipsum communissimum præceptum
transgreditur. Ponuntur item præcepta negatiua de rebus in-
trinsecis, seu ex interiore sua naturâ, malis: qualia sunt præ-
cepta ea, quibus prohibentur odium Dei, aut idolorum, aut
alix id genus actiones, quibus homo malè afficitur ad Deum
vltimum suum finem: à quo exorbitando, impossibile est ali-
quid bene moraliter fieri. Vnde in talibus actibus, nulla da-
tur alia via excusandi à peccato, quam per ignorantiam in-
vincibilem, qua redduntur indeliberati: de quibus, vixit ne-
cessarius, nec positus in libera potestate agentis, præceptum non da-
tur.

CAPVT VI.

De synderesi, & conscientia.

SVMMARIVM.

- 48. Quid sit synderesis, & quid conscientia.
- 49. Synderesis principium peccati esse non potest, nec errorem admit-
tere.
- 50. Quomodo synderesis sit semper vera, cum conscientia sit aliquando
erronea.
- 51. Synderesis lumen est quod extingui quidem non potest; impediri ta-
men potest ab effectu illuminandi.
- 52. Vnde proueniat tale impedimentum.
- 53. Ratio cur aliqui grauius peccantes non sentiant conscientie remor-
sum.
- 54. Officia varia conscientia, quorum alia tribuntur ei, vt te-
sti.
- 55. Alia vt iudici.
- 56. Alia vt legislatori, vel consiliario.
- 57. Varia appellationes que conscientia tribuntur, ac singularum
ratio.

48. **Q**uædam, vt facientia ad nostrum institutum, de synde-
resi & conscientia attingenda sunt. Primum est, synde-
resim & conscientiam ex D. Thoma 1. parte & in quæstioni-
bus de veritate illius quæst. 79. art. 12. & 13. & hic quæst. 16. & 17.
vtrouique art. 1. inter se ita distingui, vt synderesis sit habituale
lumen menti nostræ insitum à natura, quo clarè percipere

In seipsis prima principia practica, ex quibus posset ratiocinando iudicare in particulari de eo quod voluntati sequendum est tanquam bonum: vel fugiendum tanquam malum: sicut de eo quod approbandum est ut verum, vel reiiciendum ut falsum, eadem iudicat ratiocinando ex primis principis theoreticis, quæ per intelligentiam, tanquam per habituale item lumen, innotescunt sola terminorū ex quibus constant apprehensione. Conscientia verò sit scientiæ applicatio ad actiones in particulari seu particulare iudicium, quo mens nostra secundum ea quæ per synderesim noivt, statuit in particulari aliquid agendum vel non agendum esse. Id quod post D. Thomam D. Antoninus 1. part. tit. 3. cap. 10. sub initium, istiusmodi exemplo illustrat. Cogitatio per synderesim quod omne malum sit fugiendum, & per rationem superiorem, quod omne adulterium sit malum, quia lege diuina prohibuitur: aut per inferiorem, quia turpitudinem apertam continet: conscientia iudicat, aut potius iudicium est, quod adulteriū illud ad quod voluntas sollicitatur, sit fugiendum tanquam malum.

Duo de synderesi notanda.

SECTIO PRIOR.

49. Secundum est, synderesim in ordine ad peccatum, oppositi sensu alitari: cum hæc alliciat voluntatem ad peccatum, ad quo illa eam retrahit. Ex quo retrahendi munere, synderesi ipsi conuenit quod ei tribuitur; ut esse non possit principium peccati. Nam si de se, naturæque sue resistit peccato, ab eoque retrahit, fieri non potest ut ad illud inducat, & sic illius principium. Conuenit etiam consequenter quod errorem in se recipere non possit: quod quidem recipiendo, aut bonum aliquid tanquam malum, fugiendum esse diceret: aut malum aliquid tanquam bonum sequendum, quod quidem esset ad peccatum inducere. Quod utrumque docet D. Thom. in q. 16. De veritate art. 2. & 3.

Si opponas conscientiam inter dum erroneam esse, quod fieri non potest quin synderesis errorem admittat: cum ex antedictis, conscientia sit particulare iudicium de aliquo agendo vel non agendo factum ex vniuersali propositione practica cognita per habituale lumen quod dicitur synderesis.

50. Respondetur cum D. Thoma in sequenti quæst. 17. art. 2. tale iudicium dupliciter fieri posse: vno modo applicando particulare vniuersali, sub quo directè in isdem terminis continetur: ut sit iudicando istud quod malum esse scio, agendum non esse: quia manifestum est naturalis lumine nullum malum esse agendum. Altero modo sub vniuersali propositione per synderesim nota, subsumentem aliquam minus vniuersalem quam suppeditet vel ratio superior, vel ratio inferior: ut synderesi proponente malum esse illud omne quod à Deo prohibetur: ratione verò superiore, subsumentem vsuram esse à Deo prohibitam conscientia concludit, & iudicat. Non deo hanc meam pecuniam dare ad vsuram. Priore igitur modo, ut synderesi, ita & conscientia errorem non admittit: sicut nec in theoreticis contingit errare circa particularem propositionem, si non contingat error circa vniuersalem, sub qua directè continetur; ut circa hanc, Totum istud, est maius sua parte: perinde contingit neminem decipi, ac circa hanc, Omne totum est maius sua parte. Posteriore verò modo errare potest conscientia. Namque in practicis, perinde ac in theoreticis accidit, conclusionem falsam esse ex eo, quod in syllogismo peccetur, vel ratione formæ, per malam consequentiam: vel ratione materiæ; nimirum sub maiore assumptione pertinente ad synderesim, semperque verâ: subsumentem aliquam minorem falsam, vel male intellectam. In exemplum adfert D. Thomas hunc syllogismum quorundam hæreticorum: Omne prohibitum à Deo, est malum, & fugiendum: Omne iuramentum est prohibitum à Deo, verbis illis Matth. quinto. Ego autem dico vobis non iurare omnino: Ergo omne iuramentum est mihi fugiendum ut malum. Ex cuius syllogismi assumptione minore male intellecta, formatur conscientia erronea de conclusione, quæ cum falsa sit, putatur vera.

51. Tertium est, synderesim, quia naturalis est animæ nostræ, tanquam lumen ei à Deo auctore suo, inditum ad cognoscenda bona, sicut & intelligentia ad cognoscenda vera, non posse qui-

dem extingui quoad se: ut patet ex eo, quod maneat in damnatis, quorum vermis ex Isaia cap. ultimo, & Marci cap. primo, non moritur, id est, ut D. Thomas ex D. Augustin. habet in memorato art. 3. in quibus est perpetuus conscientia remorsus, causatus ab insita synderesi, quæ malo resistere nata in quibus seruire non potest ad respicientium, seruiat ad penam: posse tamen impediri quoad actum suum inducendi ad bonum, vel retrahendi à malo: sicut lumen Solis quod nequit quoad se extingui per Lunæ interpositionem, ut patet ex ipsius eclipsi, impeditur quoad esse & tum suum illuminandi.

52. Provenit verò talis syndereseos impedimentum, nonnquam ex defectu in organo corporeo, cuius ministerium necessarium est rationi, ad liberum suum de rebus iudicandi vsu: qualis defectus est in infantibus, amentibus, & huiusmodi aliis, iuxta antedicta lib. 11. 36. Nonnumquam etiam provenit ex aliqua passione appetitus sentientis, vel ex aliquo vitioso habitu voluntatis, rationem ita deprimentis ad aliquid particulare, ut quasi in eo absorpta, decernendo ipsum esse agendum, non applicet ei generale syndereseos iudicium: aut certe (pro quantitate scilicet passionis aut habitus vitiosi) non applicet, tam plebe, tamque constanter quam deberet. Ita ut meti in hac re idem vsuueniat, quod lippientibus oculis respectu luminis lucernæ videmus vsuuenire: nempe ut quo magis eo vitio laborant, eo minus istud admittant.

53. Ex quo quasi fonte oritur: quod quidam iuxta Psalm. 52. Corrupti & abominabiles facti in iniquitatibus, peccati sine conscientia remorsu: etiam si, & quoad rationem superiorem, lege diuina; & quoad inferiorem, bonis rationibus humanis in contrarium instruantur. Causa enim est, quod mente ipsorum inordinato affectu, aut vitioso habitu obuoluita, quasi deusa caligine, synderesis impediatur suum quasi micantem ratiū diffundere vsque ad actum particularem, cui inest ratio peccati. Atque ut in Sanctis edomita sensualitate, ligo virtutis vsu, synderesis libertatem suo munere fungitur: sic in sceleratis preualente sensualitate, longiore vitiorum vsu, illa sic opprimitur, ut nullo suo munere utatur: contingatque illud quod in Proverb. cap. 18. dicitur: Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnet. Nonnumquam demum provenit ex subsumptione falsa aut male intellecta, quam ratio siue superior, siue inferior in syllogismo practico interponit inter synderesim & conscientiam: impediens ne per hanc, iudicium illius vniuersale ad actum particularem eo modo applicetur, quo paulo ante exposui, ut est.

Vnde notat D. Thomas in eodem art. 3. ad 2. in hæreticis conscientiam non remurmuram infidelitati ipsorum; eo quod error qui est in ratione superiore ipsorum, dum scilicet non credunt de aliquo articulo quod sit reuelatus à Deo, impediatur vniuersale syndereseos iudicium, quo dicitur malum esse non credere iis quæ à Deo dicuntur: per conscientiam applicetur ad talem incredulitatem. Sicque quia conscientia remorsus non est natus aliunde sequi, quam ex istiusmodi syndereseos applicatione, mirum non est, si vbi ea non sit, nullus sit talis remorsus.

Duo alia notanda de conscientia.

SECTIO POSTERIOR.

54. Quartum est, de quo D. Thomas in quæst. 17. de veritate art. 1. conscientia, quæ per synderesim habetur, applicari tribus modis ad actum particularem. Primum, ad ferendum testimonium super eum, quod sit vel non sit factus. Secundum, ad iudicium de eo ferendum, quod sit bene vel male factus. Tertium, ad præscribendum quod debeat vel non debeat fieri de cetero: Vnde est quod ipsius conscientia officia constituantur in triplici differentia: aliaque ei per modum testis tribuitur, ut testificari pro nobis, & testificari contra nos; dicendo scilicet nos fecisse vel non fecisse aliquid; sic Gen. 43. dicitur. Non est in conscientia nostra quis posuerit eam (pecuniam intelligit.) In manus nostras. & Ecclesiasticis. 7. Scit conscientia tua quia tu crebro maledixisti illis. & ad Rom. 9. Testimonium mihi perhibente conscientia mea. & 2. ad Corinth. 1. Gloria nostra hæc est testimonium conscientia, quod in simplicitate & sinceritate Dei, & non in sapientia carnalis: sed in gratia Dei conuersati sumus in hoc mundo. & demum in cap. Custodi 11. quæst. 3. ex D. August. Quando Deus erit Iudex, alius testis, quam conscientia tua, non erit inter

interluctum Iudicem, & conscientiam tuam. Noli timere nisi causam tuam.]

55.

Alia verò officia tribuntur conscientie, per modum Iudicis: vt accusare, defendere, redarguere, excusare, remordere; postquam enim per testimonium conscientie aliqua facta esse constat; per eiusdem iudicium examinatur ad legis æternæ regulam: inuenitque quod ab hac discrepent, accusantur, & voluntas eorum author, redarguitur. Vnde hæc tristitia in quietudine que concipit, que conscientie remorsus nominatur. Inuenit verò quod conformia sint legi & tenet, defendit ea vel excusat: indeque sequitur voluntas: requies quæ consolatio appellatur ex D. Anton. l. part. tit. 3. ca. 10. §. 5. De quibus officiis mentio est Sapient. 17. cum dicitur: Frequenter præoccupant pessima, redarguente conscientia: cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis; semper enim præsumit scæua, perturbata conscientia.] Et in epist. ad Rom. cap. 2. cum dicitur testimonium reddente illis conscientia ipsorum: & inter se inuicem cogitationum accuantium aut etiam defendentium.] Adde illud ex D. Gregorio relatum in quest. 3. cap. In cunctis. Quem conscientia defendit, liber est inter accusatores, & sine accusatione esse non potest si sola que interior addit, id est condemnat, conscientia accuset.

56.

Alia denique officia tribuntur conscientie per modum legislatoris vel consilij, vt obligare, retrahere, abfoluere, mitigare & instigare. Nam quando conscientia dicit aliquid agendum esse vel omittendum, dicitur obligare: quando vero dicit aliquid esse sub peccato, aut de consilio omittendum dicitur retrahere: quando autem dicit nos nullo modo teneri ad aliquid agendum, vel omittendum, dicitur abfoluere, quando porro dicit nos non teneri ad aliquid agendum vel non agendum, nisi de consilio & quadam æquitate, dicitur mitigare: quando denique dicit aliquid agendum tanquam medium vile ad aliud, aut tanquam securius, dicitur instigare.

57.

Quintum est, conscientiam ex variis conditionibus, quas admittit, varias fortiri appellationes. Ex vna parte enim dicitur tum bona, tum pura, tum sincera, tum etiam tranquilla. Bona quidem, quatenus dicit bonum & retrahit à male; pura verò, quatenus facta examinatione se inuenit vacuum à crimine; quo modo ad eam pertinet illud Ecclesiastici 13. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: id est, substantia quæ neque acquisita neque retenta est iniuste. Sincera porro, quatenus coniunctam habet simplicitatem intentionis, vt in D. Paulo ex citatis verbis 2. ad Corinth. cap. 1. Tranquilla denique, quatenus nec scrupulis, nec timoribus agitatur.

Ex parte verò contraria, dicitur tum mala, tum inquinata, tum cauteriata: tum etiam inquieta. Atque mala, quatenus dicit malum: & inquinata, quatenus facta examinatione, se inuenit cum peccato: quo modo ad eam spectat illud Apost. ad Titum 1. Inquinata sunt eorum mens & conscientia: item cauteriata (quo modo vocatur ab eodem Apostolo in cap. 4. prioris ad Timoth.) quatenus corrupta est, & quasi adusta igne concupiscentiæ, est que metaphorè sumpta à malefactoribus, quibus ferro candenti cutis inuritur in signum perpetrati delicti & infamiae: ac demum inquieta dicitur, quatenus agitatur scrupulis vel remorsu, aut desperatione de salute, propter peccata commissa: aut præsumptione de malis sibi euentis, iuxta illud Sap. 17. Semper præsumit scæua, perturbata conscientia.

Præterea dicitur conscientia tum recta, tum erronea; recta quidem, quatenus per illam homo de eo quod agere vel omittere debet, iudicat vt par est: sicut facere censetur, dum sequitur id quod certo & euidenter nouit aut saltem credit (si tale est quod à viro prudente credi debeat) agendum esse vel omittendum. Erronea verò, quatenus per illam, secus quam par est, iudicat; vt solet facere ex aliqua ignorantia.

Denique conscientia dicitur tum certa, tum dubia, tum etiam scrupulosa. Certa quidem, quatenus determinatè & absque hæsitacione iudicat aliquid esse agendum vel non esse agendum. Dubia verò minus propriè sumpta seu probabilis quatenus determinatè quidem iudicat aliquid esse faciendum, sed non sine hæsitacione ac formidine de contrario:

nempe an potius non sit faciendum. Dubia verò propriè & pressè sumpta, quatenus ita hæret fluctuatque circa aliquid an faciendum sit nec ne, vt neutri parti assentiat. Scrupulosa denique, quatenus adhæret quidem vni parti, sed ob leue aliquod argumentum, cuius non occurrit solutio, vel ex aliqua animi infirmitate, facit, id cum anxietate que animam ipsius torquet.

CAPVT VII.

De naturali obligatione conformandi voluntatem nostram cum diuina.

S V M M A R I V M.

- 58 Ratio peccati respectu legis naturalis, vnde contingat in actione humana.
 59 Diuina voluntatis distinctio in precipientem, prohibentem, consultantem, permitentem & operantem ac nostra, in deliberatam & in indeliberatam.
 60 Modi quibus potest nostra voluntas diuine conformari.
 61 Voluntas nostra ex obligatione, conformanda est diuine precipienti aut prohibenti, non item consultanti.
 62 Quatenus ex obligatione conformanda sit permitenti.
 63 Eam in re voluta conformare diuine operanti, non est obligatio.
 64 Potest idem esse iusta volitionis, & iusta nolitionis obiectum: idque quæ ratione.
 65 Homo potest suam voluntatem diuine operanti conformare, etiam quando ea est contra particularem finem, quem ipse tenetur vellet.
 66 Voluntas nostra à voluntate diuina potest in re voluta discordare, tantum conditionaliter.
 67 Voluntas nostra diuine operanti, ex obligatione conformanda est, in actu volendi: non item in modo volendi: & quo modo in ratione volendi.

Respectu legis naturalis, in actione humana ratio peccati ex eo contingit, quod libera hominis voluntas teneatur in agendo conformare se diuine voluntati obligatoriæ, tanquam supremo suo motori: quodque practicum iudicium de agendis, vel non agendis, tam vniuersale per synderesim, quam particulare per conscientiam, sit quasi præco à Deo destinatus ad significandam ostendendamque nobis illam suam diuinam voluntatem: vnde fit vt nostram voluntatem teneamur eidem iudicio conformare: non quidem itaquam imponenti obligationem, sed tanquam ostendenti impositam: sicut præconi regio promulganti Regis edictum, obtemperat, non tanquam imponenti, sed tanquam ostendenti, impositam à lege obligationem.

Quod tamen non obstat, quin à tali iudicio discordare, voluntas nostræ possit contingere, propterea quod ipsum non est lempertitium verum & certum, vt sufficienter ostendat nobis Dei voluntatem obligatoriam: sed plerumque, est saltem dubium. Ac quantum cuique verum sit ac certum, plerumque tamen fit vt voluntas ipsa contrarium sequatur, ob naturalem societatem, quam habet cum appetitu sentiente; qui per intermediam phantasiam excitat intellectum practicum, iudicium recto contrarium: quod ab eodem appetitu illecta voluntas, pro sua in agendo libertate, sequitur potius quam alterum rectum.

Id autem tripliciter fieri potest. Primum, cum quis ante excitatam passionem rectè iudicauit de eo quod agendum vel non agendum fuit: sed illa excitata aliter iudicat. Secundum, cum quis in vniuersali rectè iudicans, in particulari ex aliquo deprauato affectu malè iudicat: vt ille qui credens furtum de se malum esse; ex affectu inordinato quem ad rem aliquam habet, iudicat eam sibi hic & nunc futandam esse. Tertium, cum quis secundum rectam rationem in particulari iudicat aliquid malum esse: vt in hoc tempore & loco malum esse comedere carnes, quia prohibitum est ab Ecclesia: secundum sensualitatem verò, item in particulari iudicat contrarium: vt bonum esse hoc tempore & loco carnes comedere, quia id delectabile est.

Iam cum non omnis Dei voluntas, etiam nobis patefacta, obligatoria sit, ac cui teneamur sub peccato voluntatem